

Schaal van behoeften

Voorspelbaarheid en grenzen

Structuur

Nabijheid

Aandacht

Positieve communicatie, bekrachtiging en waardering

Uitdaging en stimulering van de ontwikkeling

Ruimte voor fysiek spel en beweging

Autonomie en zelfstandigheid

Achtergrondinformatie

Dit model, de Schaal van Behoeften, is ontwikkeld met het oog op professionals die zich bezighouden met de ontwikkeling van kinderen tussen de 2 en 4 jaar oud, werkzaam binnen reguliere of verrijkte reguliere settings. Het vormt een antwoord op de al te vaak gestelde vraag: "Welke diagnose heeft dit kind?" en de groeiende trend van 'zorgkinderen' binnen reguliere omgevingen. Als makers van dit model, werkzaam binnen een jeugd-ggz/jeugdzorginstelling, begrijpen we de waarde van diagnostische inzichten in de begeleiding van kinderen. Verschillende onderzoeken en diagnoses kunnen zeker het behandelteam en de omgeving van het kind ondersteunen bij het optimaliseren van ontwikkelingskansen en het bieden van de juiste ondersteuning aan ouders. Hoewel dit model kan dienen als leidraad voor het opstellen van een handleiding voor een kind (op hoofdlijnen), moet het niet worden gebruikt als een verkapte 'voordiagnose'. Het flexibele karakter van dit model wil benadrukken dat iedereen op verschillende terreinen zwaardere behoeften kan hebben. Dit zou idealiter moeten leiden tot een bredere interpretatie van het normatieve kader, dat op het eerste gezicht steeds nauwer lijkt te worden.

Echter, voor de professionals voor wie ons model is ontworpen, draait de kernvraag niet om het vaststellen van een diagnose, maar eerder om het verkrijgen van praktische richtlijnen voor interactie met het kind. Uit ervaring weten we dat een diagnose niet altijd nodig is om effectief te kunnen handelen. Professionals binnen reguliere settings hebben vaak zelf de capaciteit om de globale behoeften van een kind te identificeren en hun aanpak dienovereenkomstig aan te passen. Dit is waar dit model om de hoek komt kijken: het biedt praktische tools om individuele kinderen of groepen te voorzien van wat ze nodig hebben, zonder direct te focussen op behandeling.

Het model bestaat uit acht componenten, gebaseerd op de verschillende bronnen. De bronnen die zijn gebruikt zijn het [kwaliteitsmodel van Riksen-Walraven \(2000, 2004\)](#), [Expertisecentrum Kinderopvang \(2020\)](#), [Rijksoverheid \(z.d.\)](#) en de [Wereldgezondheidsorganisatie \(2019\)](#). Elk gepositioneerd op een vijfpuntsschaal met 'neutraal' als middelpunt. Dit vormt het basispunt voor een groep, waarbij de minimale behoeften worden gewaarborgd. Individuele kinderen kunnen echter op verschillende onderdelen variëren in hun behoeften, variërend van 'weinig' of 'minder' tot 'meer' of 'veel'. Het is van belang deze variaties in kaart te brengen. Wanneer een meerderheid van de groep hogere behoeften vertoont dan 'neutraal' binnen een specifiek onderdeel, dient de groepsaanpak op dat gebied te verschuiven van 'neutraal' naar 'meer' of 'veel'. Dit zorgt voor een flexibele benadering die aansluit op de individuele behoeften binnen een groepssetting.

Het is duidelijk dat de verschillende onderdelen van ons model sterk met elkaar verbonden zijn, en sommige overlappen zelfs. Deze overlapping is deels te wijten aan de gekozen benamingen. Bijvoorbeeld, structuur en voorspelbaarheid zijn nauw verwant. Echter, in dit model maken we wel degelijk onderscheid tussen deze aspecten. Hetzelfde geldt voor aandacht en positieve communicatie, bekrachtiging en waardering. Door deze nuances aan te brengen, biedt dit model op detailniveau meer mogelijkheden tot differentiatie. Dit stelt professionals in staat om hun aanpak nog beter af te stemmen op de specifieke behoeften van individuele kinderen binnen hun zorgomgeving. De behoeften van kinderen kunnen verder reiken dan de handelingen die beschreven staan in het uiterste van het model. Deze behoeften zijn echter niet opgenomen, omdat ze buiten

de vastgestelde grenzen van de groepsdynamiek vallen. Het kan echter voorkomen dat deze behoeften worden vervuld in een thuissituatie of in een één-op-één-situatie. Daarnaast zijn wettelijke richtlijnen voor kinderopvang in acht genomen, zoals de verplichte aanwezigheid van een volwassene te allen tijde op de groep ([Rijksoverheid, z.d.](#)). Hoewel het 'vaste-gezichtencriterium' bestaat, is dit in de praktijk niet altijd haalbaar gedurende de hele dag.

Het is cruciaal om te erkennen dat de behoeften van een kind niet alleen kunnen variëren van dag tot dag, maar zelfs van moment tot moment gedurende de dag. Bijvoorbeeld, direct na het afscheid van de ouders hebben kinderen mogelijk meer behoefte aan nabijheid, maar deze behoefte kan na enkele minuten weer afnemen. Bovendien groeien en ontwikkelen kinderen zich onder de zorg van professionals op de groep, wat kan leiden tot verschuivingen in hun behoeften.

Het is onze hoop dat deze ontwikkeling samengaat met een grotere mate van zelfstandigheid en een groeiende capaciteit om met verschillende situaties om te gaan. Dit biedt kansen om de behoeften van de kinderen te begrijpen en daarop in te spelen. Om deze inschatting te kunnen maken zijn er bepaalde kernkwaliteiten nodig bij de professional. Eén van de belangrijkste kernkwaliteiten, en eentje die wij er hier uitlichten is *mentaliseren*. Mentaliseren is je eigen gedrag en dat van anderen begrijpen vanuit onderliggende gevoelens, bedoelingen en verlangens (mentale toestand) (Hutsebaut, Nijssens, van Vessem, 2021). Bij dit model betekent dit dat de professional zich in het kind kan verplaatsen. En zich hierbij kan voorstellen hoe het kind zich voelt, wat het wil en wat het nodig heeft. Dit model kan niet alleen helpen bij het inschatten van deze behoeften en het bepalen van passende acties, maar ook bij het identificeren van gebieden waarop verbetering mogelijk is.

Stel dat we zien dat de behoefte aan aandacht bij sommige kinderen verschuift van 'meer' naar 'neutraal'. Dan kan dit een aanwijzing zijn dat deze kinderen zich mogelijk comfortabeler voelen in de groepsomgeving en minder behoefte hebben aan constante individuele aandacht. Als professionals kunnen we dan strategieën ontwikkelen om deze verschuiving te ondersteunen. Dit kan variëren van het stimuleren van interactie tussen kinderen onderling tot het creëren van activiteiten die zelfstandigheid en zelfvertrouwen bevorderen. Door je bewust te zijn van deze veranderende behoeften en actief te werken aan het creëren van een omgeving die daarop aansluit, kunnen professionals kinderen helpen bij hun ontwikkeling en groei.

Voorspelbaarheid en grenzen

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Er zijn regels op de groep.	Duidelijke regels (visueel gemaakt, die hangen op de groep).	Duidelijke regels (visueel gemaakt, die hangen op de groep). Verwachtingen worden vooraf aan de activiteit benoemd (pre-teaching).	Duidelijke regels (actief visueel aanbieden). Ook bij niet nakomen van de regel. Verwachtingen worden vooraf aan de activiteit benoemd (pre-teaching).	Duidelijke regels (actief visueel aanbieden). Ook bij niet nakomen van de regel. Verwachtingen worden vooraf aan de activiteit benoemd (pre-teaching).
Er zijn consequenties voor het niet nakomen van de regels.	Er zijn consequenties voor het niet nakomen van de regels.	Als een regel wordt overtreden dan volgt hier dezelfde consequentie op.	Er zijn consequenties voor het niet nakomen van de regels. Uitzonderingen moeten duidelijk worden uitgelegd.	Er zijn consequenties voor het niet nakomen van de regels. Hier wordt niet van afgeweken.
Het kind start in dezelfde groep. Kan gedurende de dag wisselen tussen groepen.	Het kind zit in een vaste groep, met dagelijks (grotendeels) dezelfde kinderen. Er kunnen 'speelafspraken' op andere groepen zijn.	Het kind zit in een vaste groep, met dagelijks (grotendeels) dezelfde kinderen.	Het kind zit in een vaste groep, met dagelijks (grotendeels) dezelfde kinderen.	Het kind zit in een vaste groep, met dagelijks (grotendeels) dezelfde kinderen. Het kind blijft in/bij deze groep.
		Overgangen worden geïntroduceerd (met een liedje).	Inzetten van extra communicatiemiddelen: Gebaren /pictogrammen/ foto's/directe verwijzers.	Inzetten van extra communicatiemiddelen: Gebaren /pictogrammen/ foto's/directe verwijzers.
			Inzetten van timertimers en zandlopers.	Inzetten van timertimers en zandlopers.
				Ik doe wat ik zeg en ik zeg wat ik doe.

Structuur

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Er is een losse dagelijkse structuur. Er wordt in het moment bepaald.	Er is een dagprogramma (verbaal aanbieden)	Er is een dagprogramma (visueel aanbieden).	Er is een dagprogramma (visueel aanbieden).	Er is een dagprogramma (visueel aanbieden).
De eetmomenten vinden ongeveer plaats rond dezelfde momenten op de dag.	Er kunnen veranderingen zijn in het dagprogramma. Benoemen wat de groep gaat doen is voldoende.	Er kunnen aanpassingen in het dagprogramma worden gemaakt, mits deze van tevoren worden aangekondigd/ uitgelegd.	Het dagprogramma komt (in grote lijnen) dagelijks terug.	Het dagprogramma komt (in grote lijnen) dagelijks terug.
			De plek waar de activiteit plaatsvindt, Wordt in het dagprogramma aangegeven.	De plek waar de activiteit plaatsvindt, Wordt in het dagprogramma aangegeven. Maar ook de activiteit.
			Wat de activiteit is hoeft niet van tevoren vast te staan.	Er wordt niet afgeweken van het dagprogramma.

Nabijheid

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Er is een volwassene binnen de groep.	Er is een bekende volwassene binnen de groep. Die op het kind let.	Er is een vertrouwde volwassene binnen de groep	Er is een vertrouwde volwassene in een straal van 5 meter van het kind.	Er is een vertrouwde volwassene nabij genoeg dat het kind er direct fysiek contact mee kan zoeken.
Het kind krijgt voor een bepaalde tijd een plek in de ruimte toegewezen, waar het zonder het storen van andere kinderen kan spelen. Fysieke afscherming.	Het kind krijgt voor een bepaalde tijd een plek in de ruimte toegewezen, waar het zonder het storen van andere kinderen kan spelen.	Groepsleden bewegen zich vrij door de ruimte.	Er is genoeg tijd en ruimte binnen het dagprogramma om andere kinderen op te zoeken in het spel.	Er is genoeg tijd en ruimte binnen het dagprogramma om andere kinderen op te zoeken in het spel.

Aandacht

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Kind gedurende de dag 'zien'.	Kind gedurende de dag 'zien'.	Kind gedurende de dag 'zien'.	Kind gedurende de dag 'zien'. Geef eens per 5 minuten de bevestiging.	Kind gedurende de dag 'zien'. Geef eens per 2 minuten de bevestiging.
Er is gedeelde aandacht op initiatief van het kind.	Er is gedeelde aandacht op initiatief van het kind.	Er wordt geregeld ingecheckt bij het kind hoe het gaat.	Er wordt geregeld ingecheckt bij het kind hoe het gaat.	Er wordt geregeld ingecheckt bij het kind hoe het gaat.
Er wordt op het kind gelet en het wordt behoed voor gevaarlijke situaties	1x op een dag minimaal 10 minuten deel uitmaken van een activiteit waar het kind bij betrokken is.	2x op een dag minimaal 10 minuten deel uitmaken van een activiteit waar het kind bij betrokken is.	Minimaal 1x per dag 5 minuten 1 op 1 activiteit. 2x per dag deel uitmaken van een activiteit waar het kind bij betrokken is.	Minimaal 2x per dag 5 minuten 1 op 1 activiteit. 2x per dag deel uitmaken van een activiteit waar het kind bij betrokken is.

Positieve communicatie, bekrachtiging en waardering

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Sensitief reageren op het kind ¹ . Het kind voelt zich welkom op de groep.	Sensitief reageren op het kind. Het kind voelt zich welkom op de groep.	Sensitief reageren op het kind. Het kind voelt zich welkom op de groep.	Sensitief reageren op het kind. Het kind voelt zich welkom op de groep.	Sensitief reageren op het kind. Het kind voelt zich welkom op de groep.
Plezier wordt gedeeld. Er wordt naar het kind geluisterd en er is (mits het kind het fijn vindt) oogcontact.	Plezier wordt gedeeld. Er wordt naar het kind geluisterd en er is (mits het kind het fijn vindt) oogcontact.	Plezier wordt gedeeld. Er wordt naar het kind geluisterd en er is (mits het kind het fijn vindt) oogcontact.	Plezier wordt gedeeld. Er wordt naar het kind geluisterd en er is (mits het kind het fijn vindt) oogcontact.	Plezier wordt gedeeld. Er wordt naar het kind geluisterd en er is (mits het kind het fijn vindt) oogcontact.
Er worden groepscomplimenten gegeven.	Er worden groepscomplimenten gegeven.	Er worden groepscomplimenten gegeven.	Er worden groepscomplimenten gegeven.	Er worden groepscomplimenten gegeven.
Kind krijgt complimenten (verbaal/ non-verbaal) voor goed gedrag of op het proces, soms met uitleg. Zodra deze klaar is.	Kind krijgt complimenten (verbaal/ non-verbaal) voor goed gedrag of op het proces, soms met uitleg.	Kind krijgt complimenten (verbaal/ non-verbaal) voor goed gedrag of op het proces, benoem waarom dit goed is.	Kind krijgt verbale complimentjes voor goed gedrag of op het proces, benoem waarom dit goed is.	Kind krijgt verbale complimentjes voor goed gedrag of op het proces, benoem waarom dit goed is.
Het kind krijgt tijdens een uitdagende activiteit aanmoediging (verbaal of non-verbaal).	Het kind krijgt tijdens een uitdagende activiteit aanmoediging (verbaal of non-verbaal).	Het kind krijgt tijdens de activiteit aanmoediging (verbaal of non-verbaal).	Het kind krijgt tijdens de activiteit aanmoediging (verbaal of non-verbaal).	Het kind krijgt tijdens de activiteit aanmoediging (verbaal of non-verbaal).
			Complimenten worden ook visueel uitgedrukt.	Complimenten worden ook visueel uitgedrukt.
				Er wordt aan een specifiek doel gewerkt.

¹ Pedagogisch medewerkers passen sensitief gedrag toe door het observeren en reageren op de signalen van het kind, zowel tijdens stressvolle als rustige momenten, waarbij ze aandacht hebben voor de behoeften, stemming en interesses van het kind. Dit omvat het afstemmen op de signalen en gedragingen van het kind, waarbij de pedagogisch medewerker duidelijk laat zien dat deze worden opgemerkt en erkend.

Uitdaging en stimuleren van de ontwikkeling

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Er is op verschillende ontwikkelingsgebieden ² een beeld van het ontwikkelingsniveau van het kind.	Er is op verschillende ontwikkelingsgebieden een beeld van het ontwikkelingsniveau van het kind.	Er is op verschillende ontwikkelingsgebieden een beeld van het ontwikkelingsniveau van het kind.	Er is op verschillende ontwikkelingsgebieden een beeld van het ontwikkelingsniveau van het kind.	Er is op verschillende ontwikkelingsgebieden een beeld van het ontwikkelingsniveau van het kind.
Er wordt d.m.v. het competentiemodel een analyse gemaakt hoe de activiteit zich verhoudt tot het kind.	Er wordt d.m.v. het competentiemodel een analyse gemaakt hoe de activiteit zich verhoudt tot het kind.	Er wordt d.m.v. het competentiemodel een analyse gemaakt hoe de activiteit zich verhoudt tot het kind.	Er wordt d.m.v. het competentiemodel een analyse gemaakt hoe de activiteit zich verhoudt tot het kind.	Er wordt d.m.v. het competentiemodel een analyse gemaakt hoe de activiteit zich verhoudt tot het kind.
Er is balans tussen de verschillende ontwikkelingsdomeinen.	Er is balans tussen de verschillende ontwikkelingsdomeinen.	Er is balans tussen de verschillende ontwikkelingsdomeinen.	Er is balans tussen de verschillende ontwikkelingsdomeinen.	Er is balans tussen de verschillende ontwikkelingsdomeinen.
Er is een afwisseling van uitdagende en ontspannende activiteiten voor het kind. Vaker ontspannende activiteiten.	Er is een afwisseling van uitdagende en ontspannende activiteiten voor het kind.	Er is een afwisseling van uitdagende en ontspannende activiteiten voor het kind.	Er is een afwisseling van uitdagende en ontspannende activiteiten voor het kind. Vaker uitdagende activiteiten.	Er is een afwisseling van uitdagende en ontspannende activiteiten voor het kind. Vaker uitdagende activiteiten.
Uitdagende activiteiten onder begeleiding.	Uitdagende activiteiten onder begeleiding.	Uitdagende activiteiten zowel alleen als onder begeleiding. Vaker onder begeleiding.	Uitdagende activiteiten zowel alleen als onder begeleiding.	Uitdagende activiteiten zowel alleen als onder begeleiding.
				Tijdens groepsactiviteiten wordt extra uitdaging aangeboden.

² Ontwikkelingsgebieden omvatten sociaal-emotionele, motorische, cognitieve, biologische (zoals zindelijkheid) en taalontwikkeling.

Ruimte voor fysiek spel en beweging

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Gedurende de dag is er ruimte voor fysiek spel. Minimaal 2 uur.	Gedurende de dag is er ruimte voor fysiek spel. Minimaal 2 uur.	Gedurende de dag is er ruimte voor fysiek spel. Minimaal 2 uur.	Gedurende de dag is er ruimte voor fysiek spel. Minimaal 2 uur.	Gedurende de dag is er ruimte voor fysiek spel. Minimaal 2 uur.
Wanneer buitenspelen geen optie is, wordt er een alternatief aangeboden.	Wanneer buitenspelen geen optie is, wordt er een alternatief aangeboden.	Wanneer buitenspelen geen optie is, wordt er een alternatief aangeboden.	Wanneer buitenspelen geen optie is, wordt er een alternatief aangeboden.	Wanneer buitenspelen geen optie is, wordt er een alternatief aangeboden.
Onderzoek favoriete bewegingsactiviteit, Biedt meerdere malen per dag aan.	Onderzoek favoriete bewegingsactiviteit, Biedt meerdere malen per dag aan.	Kinderen worden actief gestimuleerd voor bewegingsactiviteiten.	Kinderen worden actief gestimuleerd voor bewegingsactiviteiten.	Kinderen worden actief gestimuleerd voor bewegingsactiviteiten.
	Stimuleer bewegingsactiviteiten door het samen te doen.	Er is ruimte om te stoeien (voorbeeld). Dit wordt aangeboden als activiteit.	Er is ruimte om te stoeien (voorbeeld). Dit wordt aangeboden als activiteit. Volwassene neemt actief deel aan de activiteit.	Er is ruimte om te stoeien (voorbeeld). Dit wordt aangeboden als activiteit. Volwassene neemt actief deel aan de activiteit.
			Het kind kan bewegen vooraf aan een zittende activiteit.	Het kind kan bewegen vooraf aan een zittende activiteit.
				Er worden aanpassingen gedaan binnen groepsactiviteiten voor het kind, om het te helpen met de bewegingsdrang.

Autonomie en zelfstandigheid

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Eenvoudige taken worden door kinderen (passend bij het ontwikkelingsniveau) uitgevoerd.	Eenvoudige taken worden door kinderen (passend bij het ontwikkelingsniveau) uitgevoerd.	Eenvoudige taken worden door kinderen (passend bij het ontwikkelingsniveau) uitgevoerd. Het kind wordt hierin actief gestimuleerd.	Eenvoudige taken worden door kinderen (passend bij het ontwikkelingsniveau) uitgevoerd. Het kind wordt hierin actief gestimuleerd.	Eenvoudige taken worden door kinderen (passend bij het ontwikkelingsniveau) uitgevoerd. Het kind wordt hierin actief gestimuleerd.
Geef het kind een gerichte opdracht tijdens vrij spel momenten	Ondersteun het kind door de keuzemogelijkheden bij vrije spel momenten terug te brengen naar twee.	Keuzemogelijkheid bij vrij spel momenten (binnen de kaders van de groep).	Keuzemogelijkheid bij vrij spel momenten (binnen de kaders van de groep).	Keuzemogelijkheid bij vrij spel momenten (binnen de kaders van de groep).
Plek van de activiteit wordt bepaald.	Geef twee keuzes waar het kind de activiteit kan uitvoeren. Bij vrij spel.		Er wordt gekeken waar het kind de groep bij kan ondersteunen (vb. afwassen).	Er wordt gekeken waar het kind de groep bij kan ondersteunen (vb. afwassen).
				Groepsactiviteiten hebben keuzeopties.